

Mākslas terapeita profesionālā identitāte Latvijā

Elīna Akmane, Kristīne Mārtinsons

Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Latvija

Ievads. Pēdējās desmitgades laikā ir aktuāli pētīt medicīnas studentu profesionālās identitātes veidošanos [Wilson, Cowin, Johnson, Young, 2013; Wear, Castellani, 2000]. Tiek norādīts, ka profesionālās identitātes attīstība – tas, kā ārstniecības persona domā par sevi kā par profesionāli, izjūt sevi, strādājot profesijā, ir tikpat svarīga kā prasmju pilnveidošana un zināšanu gūšana studiju procesā.

Ir vairāki modeļi, kā tiek aplūkota profesionālās identitātes attīstība. Šajā pētījumā tika izmantots D. C. Berlinera (Berliners, 1994, kā minēts Geidžs, Berliners, 1998) profesionālās identitātes attīstības modelis, kurā ir izdalītas piecas pakāpes un līmeņi, ko nosaka pēc profesionālās darbības ilguma un uzkrātās darba pieredzes apjoma. Viņa izveidotajā modelī identitātes attīstības process ir parādīts kā nepārtraukts un pakāpenisks, kas aizsākas ar nepieredzējuša iesācēja izglītošanu un attīstīšanu, līdz sasniedz augstāko attīstības līmeni.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija noteikt, kādi ir mākslas terapeita profesionālās identitātes veidošanos ietekmējošie faktori, un noteikt, kas palīdz un kas traucē mākslas terapeita profesionālās identitātes attīstības procesā. Pētījuma instrumentārijs bija aptaujas anketa mākslas terapeitiem un mākslu terapijas studentiem, kā arī fokusgrupas. Aptaujas anketas aizpildīja 101 dalībnieks (51 diplomēts mākslas terapeits, 50 mākslu terapijas studentu). Fokusgrupu diskusijās kopā piedalījās 13 diplomēti mākslas terapeiti un 19 mākslu terapijas studenti. Datu analīzei tika lietota kontentanalīzes stratēģija – priekšmetā pamatotā teorija (*grounded theory*). Kvalitatīvo datu analīzi veica pati pētījuma autore un viens neatkarīgs eksperts. Diskusijas ceļā tika panākta vienošanās par atbilstošāko formulējumu informācijas vienībām, interpretāciju un secinājumiem.

Rezultāti. Kontentanalīzes rezultātā bija izveidotas 25 kategorijas un iegūts vispārinātu identitātes veidošanos ietekmējošu faktoru saraksts, kas savukārt tika izmantots turpmākai faktoru klasificēšanai, tās apvienojot 9 kategoriju jomās. Pētījuma rezultāti daļēji atbilst Berlinera (1994) formulētajam profesionālās identitātes veidošanās modelim: mākslas terapeita profesionālās identitātes attīstība ir pakāpeniska. Tā sākas ar iesācēja līmeni – studijām, turpinās kā nepārtraukta profesionālā pilnveide, līdz tiek iegūta profesionālā kvalifikācija, kas dod iespēju uzsākt un attīstīt profesionālo darbību un, uzkrājot profesionālo pieredzi, nonākt līdz eksperta līmenim. Pētījumā rezultāti parāda katra posma saturu un liek pievērst uzmanību nozīmīgam aspektam, kas netiek minēts Berlinera modelī: kā lūzuma punkts mākslas terapeita profesionālās identitātes attīstībā iezīmējas studiju procesa otrais gads, kurā parādās profesionālās identitātes krīze. Papildus Berlinera izveidotajām 5 profesionālās identitātes attīstības pakāpēm autore izdalīja 0. pakāpi, kurā ietilpst posms, kurā tiek pieņemts lēmums studēt attiecīgajā studiju programmā. Arī šis posms ir nozīmīgs mākslas terapeita profesionālās identitātes attīstībā.

Secinājumi. Pētījuma rezultāti par mākslas terapeita profesionālās identitātes veidošanos ietekmējošiem faktoriem daļēji atbilst Berlinera modelim. Kā lūzuma punkts mākslas terapeita profesionālās identitātes attīstības procesā iezīmējas studiju procesa 2. kurss.